

ČESKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavního soudu

Jm é n e m r e p u b l i k y

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Jana Filipa, soudkyně zpravodajky Milady Tomkové a soudce Radovana Suchánka o ústavní stížnosti stěžovatele **A. B.**, zastoupeného advokátem JUDr. Marošem Matiaškem, LL.M. sídlem Ovinecká 33, Praha 7 – Bubeneč, proti rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 30. května 2019 č. j. 2 As 199/2018-37, proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 14. května 2018 č. j. 3 A 153/2017-35, proti postupu Ministerstva vnitra spočívajícímu v nezahájení řízení o změně rodného čísla a v nezapsání rodného čísla stěžovatele v neutrálním nebo ženském tvaru a proti neexistenci možnosti registrace neutrálního pohlaví v rodném čísle, za účasti **Nejvyššího správního soudu, Městského soudu v Praze a Ministerstva vnitra**, jako účastníků řízení, takto:

Ústavní stížnost se zamítá.

Odůvodnění

I.

Skutkové a právní okolnosti případu

1. Posuzovanou ústavní stížností se stěžovatel (k jeho označení viz bod 2 nálezu ze dne 9. 11. 2021 sp. zn. Pl. ÚS 2/20) domáhá konstatování, že v záhlaví uvedeným postupem orgánu veřejné moci došlo k porušení jeho ústavně zaručených práv, a zrušení v záhlaví uvedených rozhodnutí. Stěžovatel se také domáhá konstatování, že „neexistence možnosti registrace neutrálního pohlaví v rodném čísle“ porušuje jeho ústavně zaručená práva (i tento v petitu samostatně formulovaný návrh je nutno interpretovat jako brojící proti témuž postupu orgánu veřejné moci, konkrétně Ministerstva vnitra). Spolu s ústavní stížností stěžovatel podal návrh

na zrušení § 29 odst. 1 občanského zákoníku, § 21 odst. 1 zákona č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, a § 13 odst. 3 zákona č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných čísel a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, ve slovech "u žen zvýšené o 50".

2. Jak vyplynulo z ústavní stížnosti a vyžádaného spisu Městského soudu v Praze sp. zn. 3 A 153/2017, u stěžovatele bylo po narození zaznamenáno mužské pohlaví, s nímž se ovšem neidentifikuje. Nepovažuje se za muže ani za ženu, nýbrž za osobu tzv. neutrálního pohlaví. Usiluje tedy nikoli o to, aby byl vnímán primárně jako žena, ale aby již nebyl spojován s pohlavím mužským. Pohlaví, ve kterém se stěžovatel „rozhodl žít“, je pohlaví neutrální. V případě nutnosti volby pak preferuje být pokládán za ženu. Stěžovatel nepodstoupil zákroky užívané pro operativní změnu pohlaví.

3. Stěžovatel usiloval o změnu svého rodného čísla (které není ve tvaru užívaném u žen) do „neutrálního“, případně „ženského“ tvaru, Ministerstvo vnitra (dále také "ministerstvo") nicméně splnění podmínek pro zahájení řízení o změně rodného čísla neshledalo, neboť nedošlo k naplnění skutkových podstat, které by byly důvodem pro provedení změny rodného čísla (§ 17 odst. 2 zákona o evidenci obyvatel). Postup ministerstva stěžovatel napadl ústavní stížností, kterou Ústavní soud usnesením sp. zn. III. ÚS 3376/16 ze dne 15. 11. 2016 odmítl jako nepřijatelnou pro nevyčerpání procesních prostředků ochrany navrhovatelových práv.

4. Zároveň stěžovatel podal žalobu na ochranu proti nezákonnému zásahu, pokynu nebo donucení správního orgánu, kterou Městský soud v Praze ústavní stížností napadeným rozsudkem zamítl. Podle městského soudu ministerstvo postupovalo v souladu se zákonem, neboť podmínky pro změnu rodného čísla nebyly splněny. K odkazům stěžovatele na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva městský soud uvedl, že ve většině rozhodnutí Evropský soud pro lidská práva řešil skutkově i právně odlišné případy. Rozsudek ve věci *A. P., Garçon and Nicot proti Francii* ze dne 6. 4. 2017 je pak dle městského soudu překvapivý a v současné situaci v České republice z jím dále vyložených důvodů neaplikovatelný.

5. Proti tomuto rozsudku podal stěžovatel kasační stížnost, již Nejvyšší správní soud napadeným rozsudkem taktéž zamítl. Jak Nejvyšší správní soud uvedl, právní řád České republiky současné doby vychází z modifikovaného objektivního pojetí pohlaví, které je striktně binární a určované na základě lékařských kritérií, ačkoli je lze změnit, jsou-li proto relevantní lékařské důvody a provedou-li se zákonem předvídané lékařské úpravy. Subjektivní pojetí sociálního pohlaví se naopak v českém právu ani v české společnosti neprosadilo, třebaže se již stává předmětem diskusí. Společenská představa o pohlaví je tedy nyní založena na binaritě v kombinaci se silným přesvědčením o biologické „danosti“ pohlaví a v představách lidí, jejichž souhrn lze mít za sociální pohlaví, není v současné době prostor pro pohlaví jako subjektivní kategorii ani pro různé neobvyklé varianty jako subjektivní pociťování bezpohlavnosti nebo nějakého jiného (třetího) pohlaví. Odklon od binárního sociálního pohlaví odvozeného od pohlaví biologického je vnímán jako nežádoucí a rozbíjející základní stavební kameny společenského řádu.

6. Ačkoli může být tento ve společnosti převažující názor podle Nejvyššího správního soudu vnímán jako zpozdilý a neodpovídající současným trendům západního světa, má Nejvyšší správní soud za to, že trend nemusí být nutně vždy a všemi následován. Výše uvedené vnímání pohlaví je v podmínkách České republiky natolik zakořeněno a považováno za normální, žádoucí, „přirozené“ a tvořící jeden ze základních kamenů společenského

uspořádání, že od něho nelze ustoupit cestou soudního rozhodnutí. Nejvyšší správní soud proto nevidí prostor modifikovat svým rozhodnutím dosavadní zákonnou úpravu změny právního pohlaví, kterou považuje za výraz skutečné a legitimní společenské shody.

II.

Argumentace stěžovatele

7. Stěžovatel namítá, že podle právního řádu České republiky nemůže dojít k administrativní změně registrovaného pohlaví, a tím pádem ani ke změně rodného čísla, aniž by musel podstoupit ireverzibilní a extrémně invazivní chirurgický zákrok spojený se znemožněním jeho reprodukční funkce. Taková právní úprava dle jeho názoru nepřiměřeně zasahuje do jeho důstojnosti a je v rozporu s jeho ústavně zaručenými právy, zejména s právem na fyzickou a psychickou integritu, zákazem nelidského a ponižujícího zacházení, právem na soukromý a rodinný život, právem na zdraví a zákazem diskriminace ve spojitosti s těmito právy.

8. Jak stěžovatel dále uvádí, v řízení před správními soudy předložil řadu argumentů vycházejících z aktuální judikatury Evropského soudu pro lidská práva, *soft-law* dokumentů i z komparativního přehledu rozhodovací praxe evropských vrcholných soudů. Je údajně zřejmé, že „aktuální právní standardy“ se přiklánějí k tomu, že podmínka sterilizace v případě administrativní změny pohlaví je v rozporu se základními právy a svobodami *transgender* a *intergender* osob. Většina evropských zemí podle stěžovatele od této právní úpravy upustila. Zároveň v České republice chybí právní úprava tzv. třetího pohlaví, resp. možnosti identifikace *transgender* a *intergender* osoby založené na neurčitém pohlaví, což podle stěžovatele rovněž porušuje jeho základní práva a svobody, zejména pozitivní povinnost státu a zákaz diskriminace.

9. Podle názoru stěžovatele takto nastavená právní úprava nesleduje legitimní cíl a je neproporcionální. Vychází totiž z předpokladu, že jenom chirurgická změna pohlaví je znakem skutečného „trans“ člověka a že všechny *trans* a *intergender* osoby chtějí operaci podstoupit. Tento předpoklad ale podle stěžovatele není pravdivý, neboť lidé mohou operaci odmítnat z různých důvodů, jakými jsou např. věk, zdravotní stav, obavy z komplikací, nemožnost vzít si volno v práci, odpovědnost za péči o jiného člověka nebo víra v boha, která zakazuje závažné změny těla. Předpoklad, že všechny *trans* nebo *intergender* osoby musí podstoupit chirurgický zákrok, ostatně podle stěžovatele odmítly také odborné lékařské organizace. Současná právní úprava vyžadující podstoupení chirurgického zákroku k jakékoli změně pohlaví nereaguje podle stěžovatele na lékařskou nezbytnost ani reálnou situaci. Reaguje toliko na společenský tlak na to, aby existovala pouze těla odpovídající společenské normě, tedy spadající pouze do dvou kategorií - mužů a žen.

III.

Vyjádření účastníků řízení

10. Ústavní soud vyzval účastníky řízení k vyjádření k ústavní stížnosti.

11. Nejvyšší správní soud ve vyjádření zopakoval závěry obsažené v napadeném rozsudku a uvedl, že judikatura Evropského soudu pro lidská práva je projevem jeho snahy vnutit všem smluvním státům takové pojetí pohlaví, které v některých státech začíná být akceptováno, v jiných však naráží na výrazné společenské nepochopení. Judikatura prosazující překotné rozvolnění parametrů řádu, který je v mnoha státech vnímán jako přirozený, přitom může

vést k silicímu politickému odmítání koncepce lidských práv. Soudní moc by tak měla být v této oblasti zdrženlivá. Nejvyšší správní soud proto navrhl ústavní stížnost zamítnout.

12. Městský soud v Praze konstatoval, že trvá na důvodech, které jej vedly k zamítnutí žaloby, a pro stručnost na tyto důvody odkázal.

13. Ministerstvo vnitra se ztotožnilo se závěry správních soudů, přičemž upozornilo zejména na popis binárního pojetí pohlaví a jeho uplatnění v právní úpravě. V současné době je podle ministerstva právním řádem zakotveno rozdělení pouze na pohlaví mužské a ženské; jiné pohlaví právní řád České republiky nezná, přičemž toto rozdělení je používáno v řadě právních předpisů, např. v zákoně o matrikách, občanském zákoníku či zákoníku práce, a rovněž s tímto rozdělením úzce souvisí jiné právní úkony, např. vydávání veřejných listin. Bylo-li by uzákoněno pohlaví „neutrální“ či „neurčeno“, muselo by podle ministerstva dojít k rozsáhlým změnám ve většině informačních systémů veřejného i soukromého sektoru a současně by bylo nezbytné vyřešit důsledky týkající se této problematiky.

14. Jak ministerstvo vysvětluje, údaj o rodném čísle je identifikačním údajem nejen ve vztahu k orgánům státní správy, ale rovněž v rámci soukromoprávních vztahů fyzických a právnických osob, přičemž plní nezastupitelnou roli, neboť je jedinečným identifikátorem fyzické osoby a tím, že je zákonem zabezpečeno jeho přidělování, splňuje podmínky pro její spolehlivou identifikaci. Údaj o rodném čísle je ve smyslu zákona o evidenci obyvatel veden ke všem subjektům, které jsou evidovány v agendovém informačním systému evidence obyvatel, bylo-li rodné číslo přiděleno.

15. Jasně definovaná struktura údaje o rodném čísle garantuje podle ministerstva správnost a jedinečnost tohoto osobního údaje. Nelze tak zrušit byť jen jednu malou část popisu struktury údaje o rodném čísle. Navrhovaný zásah do struktury rodného čísla by si vyžádal nezbytnou komplexní analýzu veřejného i soukromoprávního sektoru, přičemž případná změna struktury rodného čísla by měla velmi vysoké finanční dopady, a to zejména z pohledu případných nezbytných úprav informačních systémů, a to nejen v rámci veřejné správy, ale také v soukromoprávním sektoru, např. v bankách, pojišťovnách apod. Navíc by navrhovaná změna vedla k tomu, že by nebylo možné uznávat rodná čísla přidělená ženám na území Slovenské republiky, neboť zákonné podmínky pro toto uznávání by nebyly nikdy naplněny, jelikož struktura rodných čísel na území České republiky a na území Slovenské republiky by se lišila.

16. Ministerstvo také upozornilo na zavádění „bezvýznamového identifikátoru“ a na to, že rodná čísla v budoucnu již nebudou povinně zapisována do občanských průkazů, nicméně jak vyplynulo ze společného pracovního jednání, které se konalo na ministerstvu koncem roku 2018, orgány veřejné moci ani soukromý sektor nebyly na ukončení zapisování rodných čísel do občanských průkazů dosud připraveny. Ministerstvo nicméně připravuje koncepční materiál upravující používání elektronických identifikátorů fyzických osob ve veřejné správě, jehož cílem je postupné utlumování používání rodného čísla pro účely ztotožňování fyzických osob oproti informačním systémům veřejné správy a jeho zpracovávání v těchto systémech. Ministerstvo proto navrhlo ústavní stížnost zamítnout.

17. Možnosti podat k těmto vyjádřením repliku stěžovatel nevyužil.

IV.

Průběh řízení před Ústavním soudem

18. Usnesením č. j. II. ÚS 2460/19-71 ze dne 11. 2. 2020 senát Ústavního soudu řízení o ústavní stížnosti přerušil a s ústavní stížností spojený návrh na zrušení zákonných ustanovení postoupil podle § 78 odst. 1 zákona o Ústavním soudu plénu k rozhodnutí podle čl. 87 odst. 1 písm. a) Ústavy České republiky. Plénum Ústavního soudu nálezem sp. zn. Pl. ÚS 2/20 ze dne 9. 11. 2021 návrh zamítlo.

19. Jelikož původní soudkyni zpravodajce Kateřině Šimáčkové zanikla před ukončením věci funkce soudce Ústavního soudu, přidělil předseda Ústavního soudu Pavel Rychetský rozhodnutím o změně rozvrhu práce č. j. Org. 24/22 ze dne 31. 3. 2022 tuto věc jako nové soudkyni zpravodajce Miladě Tomkové, přičemž postupem podle § 6 odst. 3 rozvrhu práce byl jako senát příslušný k řízení a rozhodnutí ve věci určen IV. senát Ústavního soudu. Usnesením č. j. II. ÚS 2460/19-78 ze dne 17. 5. 2022 Ústavní soud rozhodl o pokračování v řízení o této ústavní stížnosti.

V.

Procesní předpoklady řízení o ústavní stížnosti

20. Ústavní stížnost byla podána včas oprávněným stěžovatelem a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je právně zastoupen v souladu s požadavky § 29 až § 31 zákona o Ústavním soudu a ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu *a contrario*).

VI.

Vlastní posouzení

21. Jak už bylo řečeno, Ústavní soud nálezem sp. zn. Pl. ÚS 2/20 zamítl stěžovatelův návrh na zrušení § 29 odst. 1 zákona občanského zákoníku, § 21 odst. 1 zákona o specifických zdravotních službách a § 13 odst. 3 zákona o evidenci obyvatel ve slovech "u žen zvýšené o 50". Na důvodech, které Ústavní soud vedly k zamítnutí uvedeného návrhu, jak jsou v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 2/20 vyjádřeny, Ústavní soud nadále setrvává.

22. Spíše už jen ve stručnosti tak lze, v obecné rovině, znovu konstatovat, že ústavní pořádek, právní řád i obecně česká společnost vycházejí z binární existence lidského druhu, tedy z dělení lidí na muže a ženy. Uznání existence žen a mužů není samo o sobě z ústavněprávního hlediska problematické a stejně tak nevzbuzuje ústavněprávní pochybnosti bez dalšího to, že je k mužům a ženám přístupováno v určitých, nezbytných případech odlišně či odděleně (srov. k tomu i nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 42/04 ze dne 6. 6. 2006). Je-li pak ústavně akceptováno, a dokonce ústavním pořádkem předvídáno, že se lidé dělí na muže a ženy a že toto dělení má a má mít určité právní či praktické dopady, pak se jeví logické, že stát zároveň informaci o pohlaví v určité formě zaznamenává. Nelze na jednu stranu vyslovit, že stát může někdy zacházet s muži a ženami odlišně a že ženám náleží v některých případech zvýšená ústavněprávní ochrana (čl. 29 odst. 1 Listiny), a zároveň státu znemožnit, aby údaje o pohlaví zaznamenával. Ústavní soud zároveň zásadně neshledává ústavněprávní důvod, proč by pohlaví nemohlo být zaznamenáváno i v rámci rodného čísla jakožto unikátního číselného identifikátoru, který je člověku přidělen při narození (odlišnou otázkou je samotná potřeba sdělování rodného čísla a tím i některých citlivých údajů, což je nicméně již řešeno na legislativní úrovni).

23. Zaznamenán je přitom údaj o úředním pohlaví, nikoli o tom, s jakým pohlavím se nositel rodného čísla identifikuje. Informace o pohlaví člověka, kterou lze z rodného čísla dovodit, o vnitřních pocitech člověka nevypovídá vůbec nic. Údaj o pohlaví dovoditelný z rodného čísla proto ani nemůže být v rozporu s vnitřními pocity člověka, neboť obsahuje informace o jiných skutečnostech, než je nositelova vnitřní "pohlavní identita". Tím, že stát v rodném čísle určitým způsobem zpracuje informaci o pohlaví jednotlivce, nikterak nepředurčuje, jakým způsobem na sebe jednotlivec nahlíží nebo nahlížet má. Dospěl-li ostatně Ústavní soud k závěru, že ústavnímu pořádku neodporuje, obsahuje-li rodné číslo informace o pohlaví jeho nositele, učinil tak mimo jiné proto, že tato informace může být v určitých případech potřebná z hlediska plnění funkcí státu. Ovšem potřebná je právě informace o pohlaví, které stát eviduje a jež vychází z obecně chápaného významu pohlaví v České republice. Rozlišování mužů a žen v právu i každodenním životě má svůj důvod a svůj původ v odlišných biologických charakteristikách mužů a žen, od nichž se určuje pohlaví a pro které se rozlišování mezi muži a ženami může v některých případech jevit žádoucí či nezbytné. Rozlišování pohlaví v rodném čísle na tuto právní realitu, a nepřímou i realitu společenskou, navazuje. Naopak informace o tom, s jakým pohlavím se jednotlivec vnitřně identifikuje, je z hlediska uvedených příkladů v zásadě bezvýznamná a odlišné zacházení s lidmi podle této charakteristiky by postrádalo objektivní a rozumné důvody, které k odlišnému zacházení ústavní pořádek vyžaduje (viz již citovaný nálezn sp. zn. Pl. ÚS 42/04). Ústavnímu soudu stále nebylo předloženo logické vysvětlení toho, k čemu by mělo sloužit dělení lidí na ty, kteří se vnitřně identifikují jako muž, a na ty, kteří se identifikují jako žena. Takové kategorie nemají původ v právní ani společenské realitě.

24. Je tak logické, že rodné číslo obsahuje informaci o pohlaví, které stát eviduje, přičemž taková informace může být užitečná, zatímco informace o „pohlavní identitě“, která pro stát nemá objektivní, smysluplné využití, zůstává mimo státní dosah či evidenci. Zároveň platí, že existují-li objektivní důvody, pro které je vhodné určitou informaci evidovat, nelze z ústavního pořádku dovodit právo, aby v případě, že je někomu tato informace nepříjemná, ji stát neevidoval, případně místo ní evidoval informaci jinou či informaci neodpovídající realitě, neboť by to popřelo smysl toho, proč k její evidenci vůbec dochází.

25. Tyto i další závěry nálezu sp. zn. Pl. ÚS 2/20 tedy nadále platí. Nyní ovšem Ústavní soud posuzuje individuální ústavní stížnost, již je namítáno přímé porušení ústavně zaručených práv stěžovatele v důsledku individuálních aktů, resp. v důsledku postupu orgánu veřejné moci. Nad rámec abstraktní argumentace obsažené v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 2/20 (ačkoli i její zaměření bylo limitováno konkrétním případem, z něhož návrh vzešel) je tak přímo ve vztahu k tvrzenému porušení práv stěžovatele nutné uvést následující.

26. Podstatou ústavní stížnosti je podoba stěžovatelova rodného čísla, resp. to, že správní orgán odmítl toto rodné číslo změnit. Změna rodného čísla tedy byla tím jediným, čeho stěžovatel mohl dosáhnout, a zároveň tím jediným, čeho se v předchozím řízení domáhal. K porušení práv stěžovatele mělo dojít právě a jen tím, že ke změně rodného čísla nedošlo, a pouze změna rodného čísla by představovala vyhovění jeho požadavkům [lze poznamenat, že změna pohlaví (ovšem z mužského na ženské či z ženského na mužské) je jen jednou z možných okolností, za kterých se rodné číslo mění (§ 17 odst. 2 zákona o evidenci obyvatel), přičemž stěžovatel zákonnou úpravu podmínek, za kterých lze rodné číslo změnit, ani nenapadl].

27. V řízení, z něhož ústavní stížnost vzešla, tedy nešlo o změnu pohlaví – ostatně ačkoli rodné číslo informaci o pohlaví obsahuje (k tomu viz dále), není primárně ke „sdělování“ pohlaví určeno. Informace o pohlaví není z rodného čísla zjevná na první pohled, a to nutně ani pro osoby teoreticky obeznámené s právní úpravou, a v dokladech tak např. bývá vedle rodného čísla uváděn zvlášť i samotný údaj o pohlaví.

28. Důvodem, pro který se stěžovatel domáhal změny rodného čísla, je přitom to, že se nepovažuje za muže, a nechce tak mít rodné číslo v podobě, kterou v České republice muži mají. K tomu je potřeba prvně uvést, že stěžovatelovo rodné číslo vyjadřuje datum narození a dále obsahuje čtyři v zásadě náhodné číslice. V jeho rodném čísle tak není nic, co by explicitně vyjadřovalo, či snad zdůrazňovalo, že je stěžovatel mužem. Stejně tak nelze tvrdit, že by samotná podoba stěžovatelova rodného čísla vyjadřovala mužské pohlaví např. na základě kulturních stereotypů apod. Striktně vzato ani samotný zákon o evidenci obyvatel nespojuje v § 13 odst. 3 toto složení rodného čísla s mužským pohlavím (srov. naopak § 13 odst. 5 téhož zákona). Zákon o evidenci obyvatel v § 13 odst. 3 pouze zavádí speciální podobu rodného čísla pro ženy, nikoli již pro muže. Ze stěžovatelova rodného čísla by tak čistě na základě zákona o evidenci obyvatel bylo možno dovodit pouze to, že stěžovatel není ženou, nikoli nutně že je mužem. Stěžovatel přitom i dle vlastních slov ženou opravdu není, a jeho rodné číslo tak v tomto směru odpovídá též jeho sebeidentifikaci.

29. Je pravdou, že vnímá-li česká společnost (a v důsledku toho i český právní řád) pohlaví binárně, tak výsledkem toho, že stěžovatel nemá rodné číslo ve tvaru užívaném u žen, je, že z jeho rodného čísla lze dovodit, že je mužem. To je ovšem právě dáno v České republice všeobecně akceptovaným binárním chápáním lidské existence, nikoli samotným rodným číslem, které je neutrální, nikoli inherentně mužské. Pokud by se v České republice např. zavedlo „neutrální pohlaví“ a bylo by stěžovateli přiřazeno, na jeho rodném čísle (a koneckonců ani na § 13 odst. 3 zákona o evidenci obyvatel) by se přesto nutně nemuselo nic měnit (to by záviselo i na úvaze, zda by v takovém případě mělo nadále smysl pohlaví zaznamenávat a činit tak právě i v rodných číslech), neboť jeho rodné číslo by nebylo s tímto jeho „novým pohlavím“ v rozporu – nadále by platilo, že stěžovatel a) není ženou, a b) nemá „ženské“ rodné číslo.

30. Spojitost stěžovatelova rodného čísla s mužským pohlavím, o jejíž odstranění stěžovatel usiluje, je tedy spíše než podobou rodného čísla dána binárním chápáním pohlaví v České republice (a to nikoli jen v jejím právním řádu), což Ústavnímu soudu nenáleží měnit. Jde-li pak stěžovateli o to, aby jeho rodné číslo nejenže postrádalo vazbu s mužským pohlavím, ale zároveň aby bylo koncipováno tak, aby z něj přímo plynulo, že stěžovatel je nositelem „neutrálního“ pohlaví, tak z ústavního pořádku neplyne právo na to, aby rodné číslo zaznamenávalo něčí pohlaví či pohlavní identitu. Jak už tedy bylo řečeno, zákonodárci by tak nic nebránilo, aby i při formálním zavedení vícero pohlaví nadále ponechal speciální podobu rodného čísla toliko pro ženy. I kdyby se totiž snad přijal názor, že přidělení rodného čísla „v rozporu“ s něčí pohlavní identitou může zasahovat do ústavně zaručených práv nositele rodného čísla (typicky bývá v souvislosti s pohlavní identitou zmiňováno právo na soukromí), neplyne z toho, že by tímto zásahem byla i toliko absence vazby mezi rodným číslem a pohlavní identitou jeho nositele.

31. Z uvedeného plyne, že správní soudy z ústavněprávního hlediska nepochybily, pakliže stěžovatelovu žalobu i kasační stížnost zamítly, byť tak učinily do jisté míry na základě odlišné argumentace (s níž lze ostatně v obecné rovině také souhlasit). Tím, že stěžovatelovo

rodné číslo nebylo změněno do, slovy stěžovatele, neutrálního tvaru (ať už se tím myslí cokoli), totiž nedošlo vůbec ani k zásahu do jeho ústavně zaručených práv.

32. Stěžovatel alternativně k požadavku změny rodného čísla na neutrální vznesl požadavek změny rodného čísla na „ženský“ tvar (byť ho zároveň shledává neústavním). Zde ovšem vystupuje do popředí již mnohokrát opakované, a sice že u stěžovatele nejenže nebylo ženské pohlaví zaznamenáno po narození, ale ani stěžovatel sám se za ženu nepovažuje a s ženským pohlavím se vůbec neidentifikuje. Stěžovatel se považuje za osobu neutrálního pohlaví. Je pak nabíledni, že současné stěžovatelovo rodné číslo, u něhož je vazba s mužským pohlavím toliko zprostředkovaná, je z výše uvedených důvodů „neutrálnější“ než rodné číslo v podobě, která se dle zákona dává výslovně jen ženám. I kdyby to nicméně stěžovatel vnímal jinak, tak z práva na soukromí ani z jiného práva zaručeného ústavním pořádkem nelze dovodit právo na to, aby stěžovatelovo rodné číslo vyjadřovalo pohlaví, které stěžovatel nejenže nemá, ale se kterým se ani sám neidentifikuje. Opakuje-li stěžovatel neustále, že není ženou (a to v žádném smyslu), pak nemůže uspět s námitkou porušení ústavně zaručených práv v důsledku nepřidělení „ženského“ rodného čísla.

33. Stěžovatel se v ústavní stížnosti dovolává judikatury Evropského soudu pro lidská práva, mezinárodního *soft-law* a právních úprav v jiných státech jako např. Austrálie. K tomu je předně potřeba připomenout, že Ústavní soud v řízení o ústavní stížnosti rozhoduje o tom, zda došlo k porušení ústavně zaručených práv stěžovatelů, nikoli o tom, zda napadená rozhodnutí či postupy orgánů veřejné moci jsou „v souladu“ s nezávaznými mezinárodními dokumenty, nebo dokonce s právními řády jiných států (jež ani nemohou český ústavní pořádek a práva v něm zakotvená měnit). Jde-li pak o judikaturu Evropského soudu pro lidská práva, z ní taková práva, kterých se stěžovatel nyní domáhá, neplynou.

34. Evropský soud pro lidská práva se nejprve zabýval případy osob, které podstoupily operativní změnu pohlaví, přesto jim však nebyla umožněna změna pohlaví právního. Opakovaně přitom shledal, že nedošlo k porušení práv chráněných Úmluvou, neboť daná problematika spadá do prostoru pro uvážení jednotlivých států (rozsudek pléna ve věci *Rees proti Spojenému království* ze dne 17. 10. 1986 č. 9532/81, rozsudek pléna ve věci *Cossey proti Spojenému království* ze dne 27. 9. 1990 č. 10843/84, rozsudek velkého senátu ve věci *Sheffield a Horsham proti Spojenému království* ze dne 30. 7. 1998 č. 22985/93 a 23390/94). V rozsudku velkého senátu ve věci *Christine Goodwin proti Spojenému království* ze dne 11. 7. 2002 č. 28957/95 Evropský soud pro lidská práva již tvrdil něco jiného a shledal porušení čl. 8 Úmluvy v tom, že tehdejšímu stěžovateli, který podstoupil chirurgický zákrok za účelem změny pohlaví, nebylo umožněno změnit pohlaví právní. Je nicméně očividné, že tento rozsudek na věc stěžovatele skutkově vůbec nedopadá.

35. V rozsudku ve věci *Hämäläinen proti Finsku* ze dne 16. 7. 2014 č. 37359/09 pak velký senát Evropského soudu pro lidská práva řešil situaci, kdy právní změna pohlaví tehdejšího stěžovatele, jenž podstoupil chirurgickou změnu pohlaví, byla podmíněna (v podmínkách dané věci) změnou manželství na registrované partnerství. Ani tento případ na nynější věc nedopadá, Evropský soud pro lidská práva navíc tehdy porušení práv neshledal.

36. Nejvíce se stěžovatel opírá o (senátní) rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Garçon*, který poněkud relativizoval rozsudek velkého senátu ve věci *Goodwin* a podle něhož do rámce čl. 8 Úmluvy spadá i ochrana pohlavní identity, a to i u osob, které operativní změnu pohlaví nepodstoupily. Posuzoval pak, zda byla dodržena spravedlivá rovnováha mezi zájmy jednotlivců a zájmy společnosti. Požadavek na sterilizaci dle rozhodnutí ve věci

Garçon sleduje legitimní zájem spočívající v ochraně zásady nezcizitelnosti osobního stavu, zajištění spolehlivosti a soudržnosti záznamů o osobním stavu a obecněji zajištění právní jistoty. Zároveň však údajně staví *trans* osoby před dilema: buď podstoupí příslušné zákroky a léčbu, a vzdají se práva na respektování své fyzické integrity jako jednoho z aspektů práv chráněných Úmluvou, nebo se vzdají uznání své pohlavní identity. Požadavek sterilizace pak údajně spravedlivou rovnováhu mezi zájmy jednotlivce a zájmy společnosti nerespektuje. Evropský soud pro lidská práva naopak porušení Úmluvy neshledal v tom, pokud státy změnu pohlaví podmiňují psychiatrickým vyšetřením a stanovením odpovídající diagnózy.

37. Jak je patrné, opět šlo o skutkově i právně odlišné případy. Předně, zatímco ve věci *Garçon* byla řešena právní změna pohlaví, nyní byla řešena pouze podoba rodného čísla. Zadruhé, Evropský soud pro lidská práva v daném rozsudku řešil případ *transgender* osob (to stejné pak platí o rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ve věci *X a Y proti Rumunsku* ze dne 19. 1. 2021 č. 2145/16, 20607/16), které se vnitřně identifikovaly s opačným pohlavím, než jaké u nich bylo zaznamenáno po narození (ve skutečnosti tak šlo spíše o „gender“ než o pohlaví). Stěžovatel však *transgender* osoba dle vlastních tvrzení není a s opačným pohlavím se neidentifikuje; identifikuje se s pohlavím „neutrálním“, jehož garanci Evropský soud pro lidská práva – dosud – z Úmluvy nevyčetl. Stěžovatel se pak uvedeným rozsudkem nemůže zaštitovat ani pro účely svého alternativního návrhu, aby mu bylo přiřazeno „ženské“ rodné číslo. Podstatou rozsudku ve věci *Garçon* totiž bylo právní uznání něčí skutečně vnímané identity, přičemž soud své rozhodnutí postavil mimo jiné na významu uznání a realizace „genderové“ identity *trans* osob jakožto podstatné součásti existence a identity jednotlivce chráněné článkem 8 Úmluvy. I kdyby Ústavní soud pominul své výše uvedené závěry, tak pokud stěžovatel dle vlastních slov ženou není a vůbec se za ženu nepovažuje, nelze dle názoru Ústavního soudu zároveň tvrdit, že neudělením „ženského“ rodného čísla je zasahováno do stěžovatelovy osobní identity chráněné čl. 8 Úmluvy.

38. Lze dodat, že krom již zmíněného rozsudku ve věci *X a Y proti Rumunsku* byly některé úvahy z rozhodnutí ve věci *Garçon* převzaty i v dalších rozhodnutích Evropského soudu pro lidská práva, které ovšem vesměs také řešily jiné situace – v rozsudku ve věci *S. V. proti Itálii* ze dne 11. 10. 2018 č. 55216/08 byla řešena otázka změny jména bez operačního zákroku, v rozsudku ve věci *X proti Bývalé jugoslávské republice Makedonii* ze dne 17. 1. 2019 č. 29683/16 pak absence právní úpravy změny pohlaví.

39. To, že Evropský soud pro lidská práva dosud v případě srovnatelném s případem stěžovatele neshledal porušení Úmluvou zaručených práv, samozřejmě neznamena, že tak neučiní v budoucnu. Překotný vývoj jeho judikatury v otázkách pohlaví ostatně ukazuje, že tomu tak klidně může být. Ústavnímu soudu zároveň – v obecné rovině – nic nebrání, aby právní závěry Evropského soudu pro lidská práva sám aplikoval i na případy, které dosud uvedený soud neřešil, a vyvodil z nich odpovídající právní důsledky. Dle názoru Ústavního soudu je nicméně judikatura Evropského soudu pro lidská práva v těchto otázkách dosud neustálená, přičemž není snadné na v ní vyslovené právní názory nearbitrárně navázat a projektovat je do jiných, obdobných případů. To je způsobeno mimo jiné tím, že Evropský soud pro lidská práva v těchto věcech přikládá zásadní význam praxi států, ovšem ne vždy ve smyslu hledání skutečné shody v právních úpravách smluvních stran, nýbrž ve smyslu rozhodování na základě evropských, či dokonce mezinárodních „trendů“ (viz např. rozsudek ve věci *Goodwin*, bod 85). Jak identifikovat takové „trendy“ (za kterýmžto slovem se může skrývat prostá skutečnost, že určitá praxe je následována zanedbatelným počtem smluvních stran) a jak je promítnout do výkladu mezinárodní smlouvy, není zcela jasné.

40. Ústavní soud nicméně vychází z toho, že Evropský soud pro lidská práva obecně přistupuje k případům dotýkajícím se pohlavní či „genderové“ identity optikou pozitivních závazků státu z hlediska čl. 8 Úmluvy, podle kterého má každý právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence (viz např. body 62 a násl. rozsudku ve věci *Hämäläinen* či body 97 a násl. rozsudku ve věci *Garçon*). Jaké pozitivní závazky jsou požadavkem „respektování“ soukromého a rodinného života vyžadovány, není podle Evropského soudu pro lidská práva vždy jednoznačné (*Hämäläinen*, bod 66). Obsah těchto závazků se může odvíjet od faktorů na straně stěžovatele i státu. Přihlíží se k významu dotčeného zájmu stěžovatele včetně toho, zda je dotčen esenciální aspekt jeho života, důležitým faktorem je také konzistentnost administrativní a právní praxe v rámci vnitrostátního řádu. V úvahu se bere i dopad tvrzených pozitivních závazků na dotčený stát, přičemž se zkoumá, zda je závazek definován úzce a přesně, nebo naopak široce a neurčitě. Státy mají navíc v rámci pozitivních závazků prostor pro uvážení, jehož šíře závisí jednak na tom, jak důležitý aspekt existence jednotlivce je dotčen, a dále na tom, jaká panuje mezi jednotlivými státy Rady Evropy shoda (*Hämäläinen*, bod 67). Prostor pro uvážení tak bude širší, typicky nepanuje-li mezi státy shoda a řešené téma vznáší citlivé morální a etické otázky. Stejně tak tento prostor bude širší, musí-li stát nalézt rovnováhu mezi veřejným zájmem a zájmy jednotlivce (*Hämäläinen*, bod 67).

41. V posuzované věci je Ústavní soud toho názoru, že by provedení tohoto „testu“ nevedlo k závěru o porušení stěžovatelova práva zaručeného čl. 8 Úmluvy. Jakkoli může být pohlavní, případně „genderová“ identita chápána jako důležitý aspekt života jednotlivce, v posuzované věci jde toliko o stěžovatelův zájem na určité podobě rodného čísla. Ústavní soud přitom nepovažuje podobu rodného čísla za důležitý aspekt stěžovatelovy existence. Je pravda, že rodné číslo je používáno v rámci soukromoprávních i veřejnoprávních vztahů a je dosud přítomno na občanských průkazech či cestovních pasech, kterými se člověk běžně identifikuje. I když lze ale z rodného čísla při binárním chápání pohlaví dovodit, zda je člověk muž, nebo žena, rodné číslo obvykle, jak už bylo řečeno, není údaj, na základě kterého k tomuto určení dochází. Člověk obvykle není tázán na rodné číslo za účelem zjištění pohlaví, nýbrž je dotázán přímo na pohlaví, je-li to potřeba. Podobně i doklady obsahují samostatný údaj o pohlaví, rodné číslo tak funkci identifikace pohlaví v dokladech neplní. Koneckonců, ačkoli lze pohlaví jednotlivce z rodného čísla dovodit, tak jak už bylo řečeno, nejde o informaci na první pohled zřejmou, do očí bijící. Osoba, která si čte či zapisuje něčí rodné číslo, s největší pravděpodobností – a to i kdyby jí náhodou byla známa zákonná úprava rodných čísel – nebude vnímat, že toto rodné číslo nekoresponduje s pohlavím, které by u nositele rodného čísla např. dle vzhledu očekávala.

42. Právě uvedené platí ve vztahu k rodným číslům v obecné rovině, v případě stěžovatele do toho pak vstupují již zmíněné faktory, a sice že jako člověk dle svých slov „neutrálního pohlaví“ má rodné číslo, které je samo o sobě v maximální možné míře „neutrální“. Jakýkoli nesoulad rodného čísla s vlastní identitou tak musí stěžovatel dovozovat v podstatě až z celkového kontextu, a jeho situaci tak ani nejde přirovnat např. ani k situaci osoby, která se identifikuje jako žena, ale které úřady odmítají vydat rodné číslo v podobě explicitně určené pro ženy. Jako osoba dle svých slov neutrálního pohlaví navíc stěžovatel nemůže dost dobře tvrdit, že by při předkládání rodného čísla byl neustále nucen k jakémusi „sebeodhalení“ (či ke „coming outu“), k němuž by naopak docházelo, kdyby stěžovatel dosáhl svého, a tedy dostal svou podobou zcela unikátní, „nebinární“ rodné číslo. Nelze pak ani přehlédnout, že stěžovatel dlouhodobě nežije v České republice, a i pokud používá své rodné číslo v zahraničí, je vysoce nepravděpodobné, že by kdokoli ze zahraničí byl schopen z českého

rodného čísla stěžovatelovo pohlaví dovodit. Žádné takové konkrétní útrapy, kterými by si v každodenním životě právě v důsledku podoby svého rodného čísla procházel, stěžovatel ostatně neuvádí.

43. Oproti tomu lze říci, že pro stát by změna stěžovatelova rodného čísla do nějaké „třetí“ podoby představovala značnou zátěž, jak ji už popsalo ministerstvo ve svém vyjádření. Rodné číslo je v České republice základním a jedinečným identifikátorem fyzických osob a ve své zákonné podobě je vedeno v řadě informačních systémů. Změna jeho struktury zjevně vyžaduje komplexní přístup a postupnou přípravu jak orgánů veřejné moci, tak některých soukromých osob (bank, pojišťoven), bez nichž v podstatě není ani možná. Stejně tak alternativní návrh stěžovatele v podobě odstranění odlišovacího kritéria pro „ženská“ rodná čísla by byl bez této postupné přípravy nemyslitelný. Pominout samozřejmě nelze, tím spíše v současné době, ani výdaje státu související s těmito změnami.

44. Za zmínku v této souvislosti stojí i požadavek konzistentnosti práva v České republice – jak už bylo podrobně rozebráno v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 2/20, česká společnost i (v návaznosti na to) český právní řád dělí lidi na muže a ženy. Binární přístup k pohlaví je respektován v rámci celé řady činností a zakomponován je i do ústavního pořádku. Vytvoření „třetí“ kategorie rodných čísel pro osoby identifikující se s „neutrálním“ pohlavím a vnesení tohoto prvku do jinak binárního systému by bez komplexního řešení problematiky postrádalo vnitřní logiku a narušovalo jednotu právního řádu.

45. Jde-li o míru uvážení, tak Ústavní soud se předně plně ztotožňuje s názorem Nejvyššího soudu Spojeného království vyjádřeným v rozsudku č. [2021] UKSC 56 ze dne 15. 12. 2021, podle něhož v těchto otázkách doktrína prostoru pro uvážení nabývá mimořádného významu. Je tomu tak proto, že případné dovození té které povinnosti státu může smluvní strany nutit ke změně vlastních zákonů a k vynaložení značných nákladů za účelem prosazování politik, které nemusejí plně podporovat či které nevnímají jako prioritu, a to bez jakéhokoli demokratického mandátu či odpovědnosti, kterou nemá ani Evropský soud pro lidská práva.

46. Jak už Ústavní soud zmínil, míru uvážení Evropský soud pro lidská práva hodnotí podle toho, jak důležitý aspekt existence jednotlivce je dotčen, a dále podle toho, jaká panuje shoda mezi jednotlivými státy. Z toho, co bylo řečeno výše, plyne, že podoba rodného čísla nepředstavuje příliš důležitý aspekt stěžovatelovy existence. Jde-li pak o praxi členů Rady Evropy, konsenzus nepanuje ani z hlediska toho, zda rodné číslo (či srovnatelný identifikátor) zachycuje pohlaví nositele, ani z hlediska toho, zda existuje možnost v něm zaznamenat, že je pohlaví nositele „neutrální“.

47. Jakékoli „trendy“ pak Ústavní soud považuje za irelevantní. Přihlédnutí ke konsenzu mezi smluvními státy při výkladu Úmluvy má své opodstatnění. Některé otázky související s výkladem Úmluvy mohou mít významné politicko-právní konotace a přinášet problémy etické, morální či sociální, které soudní tělesa ze své podstaty řešit nedokáží. Oporu a odpovědi na některé tyto otázky může Evropský soud pro lidská práva nalézat právě v praxi smluvních stran (viz k tomu i rozsudek Nejvyššího soudu Spojeného království č. [2021] UKSC 56 ze dne 15. 12. 2021). Pouhý trend (natožpak trend nikoli evropský, nýbrž mezinárodní) naopak při absenci konsenzu oporu pro řešení těchto otázek nedává. Naopak, pokud soud argumentuje určitým trendem, který promění v pozitivní smluvní závazek, sám se pasuje do pozice tělesa, který ve vztahu k sociálním a etickým otázkám zaujímá rozhodující, vůdčí postoj. Rozsudek ve věci Garçon je toho názorným příkladem. V době rozhodování Evropského soudu pro lidská práva pouze v 18 zemích Rady Evropy byla změna

právního pohlaví bez sterilizace možná. Podle soudu zde však existoval trend (rozsudek ve věci Garçon, bod 124), který svým rozhodnutím přinutil následovat i ostatní státy. Pokud ale soud do diskuse na národní úrovni tímto způsobem zasáhne, přestává mít následná praxe států vypovídající hodnotu.

48. Z těchto důvodů Ústavní soud stojí na stanovisku, že případný prostor pro uvážení má stát široký. Zváží-li pak vše výše uvedené, má za to, že odmítnutím změnit stěžovatelovo rodné číslo do „neutrální“ podoby nedošlo k narušení spravedlivé rovnováhy dotčených zájmů ani k porušení pozitivních závazků plynoucích z čl. 8 Úmluvy.

49. Je pravda, že některé výše zmíněné úvahy musejí být do jisté míry upraveny, pohlédne-li Ústavní soud na stěžovatelův alternativní požadavek, tedy přiznání „ženského“ rodného čísla. Výsledek je však nakonec stejný. Není-li stěžovatel ženou a nepovažuje-li se za ženu, jeho zájem na tom, aby měl „ženskou“ podobu rodného čísla, je ještě nižší, než by tomu bylo u „neutrálního“ (či spíše „třetího“) rodného čísla. Zmizely by sice obtíže státu plynoucí z nutnosti zavést třetí kategorii rodných čísel, ale vyvstaly by obtíže nové. V nálezu sp. zn. Pl. ÚS 2/20 Ústavní soud vysvětlil, z jakých důvodů stát v rodných číslech eviduje pohlaví jednotlivců a proč má na tomto evidování zájem. Tento zájem by ovšem byl výrazně narušen, pokud by se „ženská“ rodná čísla dávala i lidem, u nichž ženské pohlaví nebylo zaznamenáno po narození, kteří úředně nejsou ženami a kteří se za ženy ani nepovažují – tedy lidem, kteří podle žádných myslitelných, objektivních či subjektivních, hledisek ženami nejsou. V tu chvíli by rozlišování mezi muži a ženami v rámci rodných čísel ztratilo jakýkoli smysl i vypovídací hodnotu. Navíc by nastaly zjevné rozpory mezi stěžovatelovým rodným číslem a údaji o jeho pohlaví. I v tomto případě má přitom stát široký prostor pro uvážení, neboť mezi smluvními stranami Úmluvy neexistuje shoda ohledně toho, zda má jednotlivec právo na přidělení rodného čísla (či srovnatelného identifikátoru), které by zachycovalo, že má pohlaví, které u něj nebylo zaznamenáno po narození, které není jeho úředním pohlavím a se kterým se ani vnitřně neidentifikuje. Proto i v tomto směru lze uzavřít, že stát by neporušil pozitivní závazky, které by případně plynuly z čl. 8 Úmluvy.

50. Ústavní soud již opakovaně zdůraznil, že posuzovaná věc se týká rodného čísla, nikoli úřední změny pohlaví. Změnou rodného čísla samo o sobě by ke změně pohlaví nedošlo a Ústavní soud by – i kdyby snad měl za to, že na to stěžovatel má ústavně zaručené právo – ani na základě posuzovaného návrhu vyvstanuvšího z řízení o změně rodného čísla neměl jak pro stěžovatele změnu pohlaví „zajistit“. Podoba rodného čísla se odvíjí od pohlaví, nikoli naopak. Přesto Ústavní soud jen pro úplnost dodává, že k porušení pozitivních závazků by dle jeho názoru nedošlo, ani kdyby o úřední změnu pohlaví v posuzované věci šlo.

51. Předně, kdyby šlo o změnu pohlaví, mohlo by teoreticky jít toliko o možnost „změny pohlaví“ z mužského na „neutrální“ (s čímž, jak je vysvětleno v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 2/20, česká úprava změny pohlaví vůbec nepočítá a nestanoví pro to ani žádná pravidla či podmínky, neboť § 29 odst. 1 občanského zákoníku řeší jen změnu pohlaví z ženského na mužské či naopak). Stěžovatel neustále zdůrazňoval, že je osobou „neutrálního“ pohlaví, která se nepovažuje ani za muže, ani za ženu. S tím šel i ke správnému orgánu, přičemž jen v případě nutnosti, pokud nemůže být „neutrální“, je spíše ženou. Jak už ale Ústavní soud uvedl v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 2/20, řízení o změně rodného čísla neslouží a ani nemůže sloužit k tomu, aby se teprve v jeho rámci žadatelé rozhodovali, zda budou, resp. jsou mužem, ženou, nebo někým třetím či dalším, nýbrž směřuje pouze k cíli, kterým je evidence určité skutečnosti vztahující se k identifikaci fyzické osoby. Správní orgán nemůže při úvaze, zda zahájit řízení o změně rodného čísla, zkoumat, zda nastal „případ nutnosti“, a navrhovatel již

tedy chce být, resp. je ženou [měl-li by i zde Ústavní soud provést „test“ dodržení pozitivních závazků, musel by zejména zdůraznit naprosto zásadní význam, který má pro stát evidování mužů a žen (viz k tomu opět nálezy sp. zn. Pl. ÚS 2/20), a narušení či spíše úplné popření tohoto významu, pokud by se ženou či mužem mohl stát kdokoli bez ohledu nejen na biologické charakteristiky, ale i na jeho vlastní vnímání sebe samého, a to včetně osob, které otevřeně prohlašují, že se s daným pohlavím vůbec neztotožňují; na takovém přístupu k pohlaví dosud v Radě Evropy shoda nepanuje a dle Ústavního soudu žádný takový závazek z Úmluvy neplyne].

52. V případě změny pohlaví z mužského na neutrální by zájem stěžovatele byl nepochybně vysoký, zároveň by ale byl velmi vysoký zájem státu, neboť celý právní řád je vystavěn na binárním přístupu k pohlaví, což není dáno ani tak volbou učiněnou veřejnou mocí, nýbrž respektováním přístupu celé české společnosti. Zakomponování třetího prvku by tak bylo mimořádně silným zásahem nejen do právního řádu, ale i vůbec do celého fungování společenského života v České republice. Veškeré oblasti, v nichž je nejen v právu rozlišováno mezi muži a ženami, by musely být přehodnoceny a upraveny – jak konkrétně ale k takové soudem vyvolané změně přistupovat, to není příliš jasné. Jasně není ani to, zda by vůbec tato změna byla českou společností akceptována, zda by nevyvolala jen další společenské pnutí a zda by v konečném důsledku nevedla jen ke zhoršení postavení osob, v jejichž prospěch byla soudem vynucena. Ústavní soud se domnívá, že jde o morálně a eticky natolik citlivou otázkou, u které musí i přes význam, který může pro jednotlivce představovat, existovat velmi široký prostor pro uvážení států, což je jen potvrzeno tím, že v tomto směru nepanuje v členských státech Rady Evropy žádná shoda. I kdyby tak v posuzované věci šlo o úřední změnu pohlaví, stát by své pozitivní závazky plynoucí z čl. 8 Úmluvy tím, že by stěžovatelovo pohlaví nezměnil na „neutrální“, neporušil.

53. Lze tak už jen nad rámec poznamenat, že právní úprava změny pohlaví v České republice představuje akceptaci a kodifikaci dlouhodobé praxe, která i bez výslovné právní úpravy začala uznávat změnu právního pohlaví v důsledku operativní změny pohlaví, a to již v době, kdy to v řadě jiných členských států Rady Evropy bylo nemyslitelné. Jak přitom vyplývá z vyjádření obdržných v řízení vedeném pod sp. zn. Pl. ÚS 2/20, přední české odborné autority se shodují, že stávající legislativa změny pohlaví v České republice odpovídá současným medicínským potřebám.

VII. Závěr

54. Z uvedených důvodů Ústavní soud ústavní stížnost podle § 82 odst. 1 zákona o Ústavním soudu jako nedůvodnou zamítl.

55. Ústavní soud takto rozhodl bez ústního jednání, protože od něho nebylo možné očekávat další objasnění věci (§ 44 zákona o Ústavním soudu).

56. Nálezy Ústavního soudu jsou závazné pro všechny orgány i osoby (čl. 89 odst. 2 Ústavy).

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 7. června 2022

Jan Filip
předseda senátu